

УДК 378.091.046-021.68: [37.0+159.9] (082)
ББК 74р.я43+88я43

Вісник післядипломної педагогічної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України. – К. : АТОПОЛ, 2014, 264. – Вип. 10 (23). – С. – 37-46.

УДК:37.036.5:374.7

Ілляхова Марина Володимирівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «УМО» НАПН України

СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА КРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито сутність та специфіку креативної діяльності у системі неперервної освіти, яка постає як своєрідна методологія постійної та ефективної гармонізації життєдіяльності людини не лише у стійких, а й у мінливих умовах соціального життя. Аналізуються перспектива синергетичного підходу у вирішенні головних проблем андрагогіки як науки про освіту дорослих.

Застосування синергетичних принципів забезпечить оновлення якості андрагогічної освіти, сприятиме підготовці соціально активних, творчих фахівців, здатних до самовдосконалення, самодетермінації, самоактуалізації.

Ключові слова: андрагогіка, інновація, креативна діяльність, саморозвиток, синергетика.

Илляхова Марина Владимировна

СУЩНОСТЬ И СПЕЦИФИКА КРЕАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотация.** В статье раскрыта сущность и специфика креативной деятельности в системе непрерывного образования, которая проявляется как своеобразная методология постоянной и эффективной гармонизации жизнедеятельности человека не только в устойчивых, но и в меняющихся условиях социальной жизни. Анализируются перспектива синергетического подхода в решении главных проблем андрагогика как науки о образовании взрослых. Применение синергетических принципов обеспечит обновление качества андрагогического образования, позволит подготовить социально активных, творческих специалистов, способных к самосовершенствованию, самодетерминации, самоактуализации.*

***Ключевые слова:** андрагогика, инновация, креативная деятельность, саморазвитие, синергетика.*

Ilyakhova Marina Vladimirovna

GIST AND SPECIFICITY OF CREATIVE ACTIVITY IN CONTINUING EDUCATION

***Resume.** The article deals with the gist and specificity of creative activity in continuing education, which manifests itself as a kind of permanent and effective methodology of harmonization of human life not only in stable, but also in the changing conditions of social life. Analyzed the perspective of synergistic approach to solving major problems andragogics as the science of adult education. Applying the principles of synergy will provide updates as andragogical education and will prepare socially active and creative professionals capable of self-improvement, self-determination, self-actualization.*

***Keywords:** andragogics, innovation, creative activities, self-development, synergy.*

Постановка проблеми

Сучасність характеризується підвищеною невизначеністю, яка вбудована до соціальних практик та змінює їх стандартні патерни. Ми намагаємося адаптуватися до світу, який швидко змінюється та постійно

висуває нові, неочікувані вимоги, але стихійне підлаштування до інфозмін почасти є невдалим. Ми розуміємо, що потрібно мислити інноваційно, креативно, але маємо досить сумлінні уявлення про спосіб такого мислення. Ми вступаємо до сфери незвіданого, не маючи відповідного досвіду, знання та підготовки, оскільки старі, традиційні способи навчання продовжують домінувати у сучасній системі освіти. Нині освіта продовжує керуватися простою казуальною детерміністичною логікою, орієнтуючись на готові, колись надійно працюючі моделі вирішення проблем. Саме невдачі дають імпульс для того, щоб поставити запитання: як потрібно діяти? Невдачі змушують нас усвідомити, що необхідно побудувати більш продуктивні, взаємоузгоджені відносини зі світом. Така ситуація має стимулювати самооновлення освіти в її інноваційних інтенціях. Нині перед сучасною освітою гостро стоїть проблема перетворення мислення, що сформувалося під впливом ньютонівсько-картизанської парадигми, та створення нових способів орієнтації задля ефективної діяльності особистості в інфосоціумі.

Актуальність проблеми дослідження. Відповідно саме розвиток креативності і творчого мислення є головною вимогою для формування анрагогічної компетентності спеціаліста, оскільки в умовах високої невизначеності сучасності неперервна освіта має не лише забезпечувати адаптацію людини до критичних ситуацій, а й формувати здатність створювати альтернативні шляхи розвитку своєї діяльності, безпосередньо приймати нестандартні, творчі рішення, що не лише позбавляє людину від небажаних побічних результатів і енергійних витрат, а й створює можливість збереження максимальної гармонії особистості з неоднозначним життєвим контекстом. Що означає діяти креативно та з чого має виходити людина, яка опинилася у нестабільній ситуації, аби перетворити її невизначеність на когерентне середовище?

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у розв'язання багатьох питань сучасної філософії та методології освіти дорослих здійснили С. Вершловський, М. Громкова, М.

Галущинський, Б. Гершунський, С. Гончаренко, А. Даринський, С. Змейов, І. Зязюн, В. Кремень, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Онушкін, В. Подобєд, С. Сисоєва, Є. Тонконога. Зокрема концептуальні положення теорії неперервної освіти та освіти дорослих викладено у роботах С. Батишева, В. Лугового, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, Н. Протасової, та інших вчених. Розробка андрагогічних принципів організації навчального процесу для дорослих представлено у роботах С. Вершловського, С. Змеєва, І. Колеснікової, В. Олійника, В. Подобєд, Л. Сігаєвої та інших. Зпозицій синергетики проблеми освіти досліджено у працях О. Астаф'єва, Л. Бевзенко, В. Буданова, Н. Кочубея, В. Кременя, В. Ільїна, В. Лутая та інших. Ґрунтуючись на положеннях, викладених у роботах зазначених вчених, приходимо до висновку, що навчання дорослої людини має низку специфічних ознак і особливостей. Андрагогіка, перш за все, має навчити людину швидкої адаптації до всіх суспільних перетворень, змін на ринку праці та освітніх трансформацій, а також забезпечити різні шляхи самовдосконалення, самоосвіти й формування креативного мислення. Між тим проблема сутності, специфіки та значення креативної діяльності досі залишається не дослідженою.

Мета статті – розкрити сутність та специфіку креативної діяльності у системі неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу

Центральною ідеєю андрагогіки як інноваційної освіти є неперервне усунення невизначеності статусу людини в світлі пізнавальних і діяльнісних практик протягом усього життя, а також виявлення й розкриття все більш глибоких вимірювань її самості, нових глибин і масштабів її буття. М. Акопова вважає, що сьогодні інноваційну освіту слід розглядати як «системну сукупність освітніх процесів, заснованих на активному застосуванні новітніх інформаційних та організаційно-педагогічних технологіях, що передбачає упровадження теоретичних, практичних та

педагогічних інновацій»¹. Специфікою ж інноваційної освіти є формування особистості, яка компетентно, ефективно і креативно актуалізується у всіх сферах суспільного життя.

Відповідно андрагогіка є певною програмою адаптації людини до інтегрального світу, що формується. Головна мета – навчити людину жити у цьому світі. Ця програма не розрахована на виграш чи конкуренцію, бажання всім довести значимість своїх знань. Задача є іншою, не завжди звичною для сучасної людини. Вона полягає у тому, аби навчити кожного виходити за межі власного егоїзму та бачити «Іншого», переживати його специфічний стан. Це формування здатності бачити світ не стереотипно, крізь власні фільтри, але разом з іншими у багатовимірності життєвих варіантів. Це дозволить людині вільно спілкуватися у відкритому для співробітництва світі. Зокрема, С. Кіров визначає: «Освіта дорослих у сучасному суспільстві – це найважливіша умова творчого розвитку особистості, без якого неможливе ефективне функціонування людини у динамічному світі, що розвивається»⁴. Розробники теорії андрагогіки в Україні О. Пехота, В. Пуцов, Л. Набока вважають, що «категорія дорослого суб'єкта, що розкриває сенсожиттєві якості особистості її творчу інтуїцію, ініціативу й акмеологічні резерви»⁷. Завдяки актуалізації цих якостей особистість досягає високого рівня професіоналізму та креативної майстерності. Ю. Калиновський³ аналізує андрагогіку як дисципліну, що дозволяє дорослим, які готуються до соціальної професійної творчості, виховувати здатність до самостійного і відповідального мислення. Відповідно, стратегічною метою андрагогіки є відкриття нових технологій освіти, самоосвіти, виховання й вдосконалення

---

¹Акопова М. А. Проблема актуализации инновационного (творческого) мышления в системе пост дипломного образования / М. А. Акопова, Н. Г. Ферсман // Науч.-технич. Ведомости СПб государственного политехнического университета.–2010.– № 105.– С.148–152. – с. 150.

⁴Киров С. Г. Андрогагические аспекты формирования корпоративной компетентности современного специалиста / С. Г. Киров // Человек и образование. – 2010.– № 1.– С.28–49. – с. 30.

⁷Пехота О. М. Андрагогічні проблеми у підготовці викладачів для системи післядипломної освіти / О. М. Пехота, І. В. Пуцов, Л. Я. Набока А. М. Старева. – К.: Видавничий дім «Букрек», 2006. – 96 с. – С. 12-13.

³Калиновский Ю.И. Введение в андрагогику. Мобильность педагога в образовании взрослых: монография / Ю. И. Калиновский. — М., 2000. — 214 с.

дорослої людини та інтенсивне впровадження їх до соціально-педагогічної практики. На сучасному етапі становлення освіти андрагогіка має забезпечити ефективне формування та розвиток креативності й інноваційного мислення дорослої людини.

Розробка цього комплексу уявлень сьогодні необхідна хоча б тому, що складність багатокomпонентних, міждисциплінарних – як природних, так і суспільних та пізнавальних проблем, до яких занурена сучасна людина, характеризується значною аморфністю, неоднозначністю, такими словами як «неточність», «невизначеність», «випадковість», «хоас». Це спонукає до застосування синергетичної методології до всієї повноти життєдіяльності людини, для якої необхідність отримання неперервної освіти стає все більш актуальною.

Невизначеність є ситуацією відкритої перспективи, яка з огляду на свою багатовимірність, не містить наявних переваг і пріоритетних тенденцій, є комплексом багатовимірних можливостей та альтернативних актуалізацій. Такий стан є плінним, нестабільним, несамостійним і саме тому під цілеспрямованим впливом він може змінюватися задля реалізації бажаних для людини подій. Суттєву роль у житті особи може зіграти будь-яка випадковість подібно до того, як подальша доля синергетичної нерівноважної системи в точці біфуркації визначається випадковими малими впливами. Від поведінки людини у невизначеній ситуації залежить характер не лише поточних результатів, а й майбутні перспективи, можливості і результати її життєдіяльності. З огляду на це, життєдіяльність особистості виявляється у русі від одного стану невизначеності, тобто комплексу можливостей, до іншого. Відповідно, життя одночасно є і накопиченням різноманіття, і переходом від одних можливостей до інших. Реалізація попередніх можливостей завжди виявляється передумовою появи нових.

Невизначеність ситуації можна порівняти, наприклад, зі станом неусвідомлюваного, несформованого задуму митця, як-то перший штрих майбутньої картини або мотив головної теми симфонії, які містять безліч

варіантів остаточного втілення у кінцевому результаті у формі різноманітних ескізів, гіпотез, моделей, варіантів, сценаріїв. Для людини включення до стану невизначеності виявляється у необхідності встановлення оптимальних відносин з нею і активної участі у подіях, що з нею пов'язані.

Стан невизначеності є коливанням і боротьбою різних можливостей. Це подібно до гераклітівського вогню, який перебуває у постійній зміні та невизначеності власних форм, або до образу «дитини, що грає камінцями». Тобто світ постійно грає можливостями, а час створює цю множинну багатовимірність. Зокрема, В. Полікарпов зазначає, що час наче Бог, що сумує та від суму створює всю багатоманітність існуючого. Живучи, пізнаючи, страждаючи, ми лише розважаємо Його. Але ми зрозуміли одне з правил Його гри – ніколи не повторюватися. Відтак, світ постійно виникає знову, а цей процес неможливий без зворотного зв'язку⁸. Включення до цього зворотного зв'язку дозволяє: по-перше, передбачувати майбутні події; по-друге, створювати бажані події; по-третє, знищувати небажані події. Тобто темпоральний зворотний зв'язок засновано на тому, що образ цільової причини присутній у теперішньому, для того, щоб коригувати рух до себе та виправляти його відхилення. Світ буття впливає на світ існування завдяки інституціональним матрицям. Така матриця повністю присутня у теперішньому, але розгортається послідовно, створюючи перебіг часу події. У теперішньому завжди є цільова причина події, що забезпечує темпоральний зворотний зв'язок. Людина може і не знати, чим закінчиться подія, але вона вже є наперед визначеною кінцевим відрізком, що знаходиться поза нашою свідомістю, у майбутньому відносно до нас. Поява інституційної матриці та створення нею траєкторії події визначається спостерігачем, який знаходиться наприкінці події.

Відповідно, певну подію можна передбачити, змінити або підготуватися до неї. З позицій синергетики людина у жодному разі не є

---

⁸Поликарпов В. А. Теория темпоральной обратной связи [электронный ресурс] / В. А. Поликарпов. — Режим доступа : http://www.chronos.msu.ru/RREPORTS/Polikarpov_theoria-temporalnoi.pdf

іграшкою долі, навпаки, вона має величезну варіативність сценаріїв власного життя та множинність перспектив. Ця відкритість майбутнього та здатність світу створювати інновації обумовлена тим, що випадковість, внутрішня спонтанність є основою буття. Народження нового можливе лише у світі, сповненому випадковостями. Кожен момент пов'язаний з певною подією у майбутньому, яка є його атрактором. Атрактор є цільовою причиною, що викликала подію. Він є активним стійким центром потенційних шляхів розвитку, здатним організувати оточуючу дійсність. Актуалізація частини можливостей, випробовування того, що можна, а що не можна здійснити у світі тут і тепер, що є доступним та бажаним для здійснення у певній ситуації, яка має визначену просторово-часову конфігурацію, створює нелінійний образ часу.

Коли суспільство потрапляє, за висловами відомих синергетиків Є. Князевої та С. Курдюмова, до «конусу притягнення нового атрактора», тобто до свого майбутнього історичного стану, то саме він визначає напрям подальшого розвитку, перетворює теперішнє. У цьому сенсі можна говорити про те, що соціальна система будується з майбутнього, детермінується ним і що «теперішнє визначено майбутнім»⁵. Фактор присутності майбутнього у теперішньому відкриває простір для людської діяльності, яка може допомагати майбутньому, пришвидшувати темп процесів, що ведуть до нових станів соціальної системи. Синергетична ідея передетермінації майбутнім, можливо, і обмежує таку діяльність, але, разом з тим, актуалізує творчі можливості особистості.

Неявна присутність майбутнього у теперішньому та його невловимий для нас вплив висуває надзвичайно високі вимоги до наших планів, цілей, дій, думок. Відповідно, ми змушені діяти креативно, що означає вміти конструювати бажане майбутнє та створювати когерентне середовище. Для цього необхідно: по-перше, вловити головну тенденцію розвитку, тобто

---

⁵Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика: нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – М.: КомКнига, 2011. – 272 с. – С. 25.

визначити, яким є новий атрактор, оскільки лише так незначні впливи можуть виявитися ефективними, тобто визвати сильний резонанс. По-друге, такі дії, впливи мають бути узгодженими з внутрішніми потенціями соціокультурної системи. Адже здійснити можливо далеко не все, що ми забажаємо, а лише те, що відповідає можливостям системи та її «еволюційному тренду»⁶. Представники синергетики підкреслюють, що образ бажаного майбутнього та соціальне конструювання, яке на нього спирається, не можуть бути довільними. Крім того, впливи не мають бути грубими: «дозволь системі самій організувати себе», та «малим викличеш велике, а великим не завжди досягнеш малого»⁵. Це пробуджуючі, стимулюючі, мотивуючі впливи, їхня задача полягає у тому, аби активізувати те, що вже є, сконструювати те, що вже почало «самоконструюватися». Таким чином, лише особистість, яка здатна діяти креативно, може вибудовувати гнучкі структури, що призводять до виникнення нового.

Але доволі проблемними залишаються питання: чи здатна людина так глибоко зрозуміти природу соціокультурної системи, частиною якої вона є, аби правильно прорахувати, до якого потоку потрібно спрямовувати свою активність? Чи може людина визначити, що відповідає «еволюційному тренду», а що – ні? Як здійснити адекватну оцінку теперішнього та перспектив майбутнього? У якій мірі ці оцінки можуть бути незалежними від впливу соціальної системи, її нормативів, цінностей, уявлень? Розуміння цих проблем, їх вирішення і усвідомлення має забезпечити андрагогіка, спираючись на принципи синергетики.

Така інноваційна модель неперервної освіти має сприяти формуванню та реалізації креативної діяльності людини задля створення й планування бажаних життєздатних смислових систем. Адже «рівень освіченості людини тим вище, чим ширше сфера діяльності і вище ступінь невизначеності ситуацій, в яких вона здатна діяти самостійно, – зазначає Є. Солодова, – чим

---

⁶Лайтман М., Хачатурян В. Перспективы XXI века: Рождение интегрального мира / Михаэль Лайтман, Валерия Хачатурян. – М.: ЛЕНАНД, 2013. – 304 с. – С. 15.

більш широким спектром можливих способів діяльності вона володіє, тим ґрунтовнішим є вибір одного з таких способів»⁹. Таким чином, можна визначити, що креативна діяльність це: по-перше, здатність діяти в ситуації невизначеності, що передбачає здійснення вибору способу дії та обґрунтування цього вибору; по-друге, здатність діяти самостійно передбачає саморозвиток особистості у процесі безперервної освіти; по-третє, здійснювати самостійно вибір та самостійно створювати альтернативи розвитку.

Рефлексивна особистість завжди прагне до самовдосконалення заради досягнення високих результатів у своїй професійній діяльності. Андрагогіка має допомогти фахівцеві побачити його найближчі та віддаленні життєві та професійні перспективи. Для збільшення продуктивності та ефективності діяльності людина має забезпечувати самоорганізацію та самоконтроль свого життєвого часу. Андрагог має навчити слухача ефективно планувати власний час, допомогти зрозуміти свої справжні цілі і скласти план їхнього досягнення, розробити власну систему самоуправління часом. Також дорослій людині у своїй життєдіяльності важливо позбавитись від монотонності та рутини повсякденності, тому вона має вміти відводити час під різні види діяльності. Таким чином, життєвий час стає стратегією для реалізації величезної варіативності сценаріїв власного життя та множинності перспектив. Сама можливість здійснити певну кількість планів, розпочати дії є дуже обмеженою часом. Людина може одночасно робити тільки щось одне, вона мусить включитися до накладеної на неї послідовності подій у зовнішньому світі. Тому вона мусить вміти не лише планувати свої дії, розробляти часову послідовність своїх вчинків за ступенями терміновості, а й створювати безліч альтернатив відповідно до власних можливостей та до неявних тенденцій когерентного середовища. Це забезпечує відкритість майбутнього та здатність мислити креативно.

---

⁹Солодова Е. А. Новые модели в системе образования: Синергетический подход: учеб. пособие / Е. А. Солодова ; [предисл. Г. Г. Малинецкого]. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 344 с. – С. 245.

Розуміння андрагогіки як моделі освіти, яка формує в особи здатність до інноваційного мислення, соціальної та професійної мобільності, потребу в самоосвіті, здатність реагувати на непередбачувані, змінні умови й можливість впливати на них є синергетичним. Саме з позицій синергетики, на переконання В. Буданова, освіта перетворюється на «нелінійну ситуацію відкритого діалогу, прямого та зворотного зв'язку, на процес, що сприяє пробудженню власних сил того, хто навчається, співробітництву з собою та іншими учасниками освітнього процесу»². Такий процес, на відміну від традиційної моделі засвоєння знань, розкриває креативні ресурси людини та формує у неї здатність змінювати способи власної діяльності у складних, нестабільних умовах.

С. Кіров визначає: «Креативність і творче мислення є невід'ємними компонентами професійної підготовки фахівців-слухачів, оскільки це створює можливості для педагогів вивчати і використовувати новітні досягнення світової практики, та вносити свій внесок до розробки тих чи інших проблем з урахуванням наявного і набутого досвіду»⁴. Життєдіяльність особистості одночасно є процесом накопичення різноманіття можливостей їх наступних тимчасових актуалізацій або кінцевих проявів. Цей плінний, нестійкий комплекс флуктуацій, змін та взаємопереходів, нелінійних процесів упорядкування та хаотизації, актуального і потенційного є умовою появи самоорганізації, виникнення нового. Нове виникає в результаті флуктуацій як емерджентне, непередбачуване, у вигляді багатовимірного спектру можливих шляхів. Готовність до виникнення нового, до вибору з альтернатив уможливорює нелінійне мислення, креативність як здатність переорієнтовуватися на нові виміри, забезпечувати подальший саморозвиток. Креативність є своєрідною

---

² Буданов В.Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и образовании / В. Г. Буданов. – М.: Издательство ЛКИ / URSS, 2007. — 232 с. – С.97.

⁴ Кіров С. Г. Андрогагические аспекты формирования корпоративной компетентности современного специалиста / С. Г. Кіров // Человек и образование. – 2010.– № 1.– С.28–49. – С. 41.

¹⁰ Чернавский Д. С. Проблема творчества с точки зрения синергетики [электронный ресурс / Д. С. Чернавский, Н. М. Чернавская. – Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/CherSyn10.htm>

технологією генерації нового. Шляхом трансформації і керованого розширення сприйняття реальності як майбутнього, креативність здатна системно організувати теперішнє. Підтримуємо думку Д. Чернавського¹⁰, про те, що креативність – творче конструювання у режимі самоорганізації процесу мислення. У цьому сенсі креативність відрізняється від творчості, як генерації нового знання, вмінням використання вже існуючих актуальних властивостей, зв'язків, відносин, хоча і прихованих. Креативність передбачає створення, проектування таких властивостей із вже існуючих елементів. Андрагогіка має забезпечити вищий ступінь розвитку креативного мислення особистості, яка зможе створювати альтернативні шляхи розвитку своєї діяльності, безпосередньо приймати нестандартні, творчі рішення, долати невизначеність ситуації.

Як відомо, творчість – це діяльність зі створення чогось якісно нового, оригінального у свідомості й соціальній практиці. Вона характеризується продукуванням нових результатів, здатністю по-новому вирішувати старі завдання. Творча діяльність спрямована на майбутнє, вона не вписується до усталених норм й стереотипів мислення. Вона спрямована не на здійснення дії, а на реалізацію потенційних можливостей. Креативне, нелінійне мислення є умовою творчої діяльності особистості. Творчість характеризується некерованою спонтанністю, креативність – керованою продуктивною уявою. Відповідно, творчий потенціал є ресурсом творчих можливостей людини, здатністю людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому. Перш ніж вимагати від дорослої людини інновацій, потрібно створити умови, аби вона усвідомила власні акмеологічні резерви, креативні ресурси та можливості їхньої реалізації, як це знання можливо конструктивно використовувати при вирішенні зовнішніх і внутрішніх особистісних і професійних задач. Таким чином, андрагогіка є системою збудників і супроводу професійного саморозвитку та становлення професійної індивідуальності особистості.

Висновки

Таким чином, для конструювання бажаного майбутнього людина має вміти приймати креативні рішення в умовах глибокої невизначеності, що обумовлено ростом складних соціальних процесів. Для цього необхідний інтелектуальний альянс між передбаченнями, професійною інтуїцією, виробництвом інновацій та управлінською діяльністю. Також необхідно мислити глобально та діяти активно, адекватно до ситуації. Створювати відповідно до власних можливостей та до неявних тенденцій когерентного середовища взаємоузгоджений світ. Це настанови не просто на бажане, а на здійснене майбутнє. За словами лауреата нобелівської премії з фізики Д. Габор, майбутнє неможливо передбачити, але його можливо створити.

Навчатися діяти креативно означає оволодіти методологією постійної та ефективної гармонізації життєдіяльності людини не лише у стійких, а й у мінливих умовах соціального життя. Це реалізується у набутті людиною вміння бачити найближчі варіанти, забезпечувати їх різноманіття, забезпечувати умови для виникнення нових та зберігати єдність елементів у їхньому відношенні один до одного. Виникнення нового можливе лише там, де для цього існують великі можливості, де є велика свобода вибору. У даному випадку діє принцип надмірності, завдяки якому виникають нові елементи, зберігаються всі, незалежно від того, чи є найближчі перспективи включення їх до сформованої системи. Саме це надмірне різноманіття створює спектр можливих напрямків розвитку, надає матеріал для відбору найбільш оптимальних тенденцій цього розвитку. Діяти креативно означає оптимально формувати своє життя як перехід від однієї фази гармонійної життєвої ситуації до іншої, що утворює когерентне середовище, гармонію між «Я» та його діями, намірами, можливостями. Креативна діяльність – це можливість схоплення можливостей, що створює невизначеність ситуації та перетворення їх на одну з альтернатив бажаного майбутнього. Відтак, андрагогіка у цілому спрямована на становлення та

розвиток цілісної особистості, для якої творче відношення до навколишнього середовища та власної професійної діяльності є органічною складовою.

Перспективи подальшого дослідження

Використання принципів синергетики в андрагогії уможливило створення креативного середовища, в якому реалізуватимуться інноваційні ресурси особистості. Дорослий, що навчається, повинен оволодіти способами самодетермінації, самоактуалізації і самореалізації. Лише достатньо високий рівень розвитку андрагогіки зможе впливати через освіту дорослих на цивілізаційні процеси суспільства. Відтак, зростаючий освітній потенціал особистості та суспільства повинен забезпечити потужні позитивні зрушення в економічній, інтелектуальній та духовній сферах.

Андрагогіка, таким чином, як інноваційна модель освіти задля розвитку цілісної професійної особистості має створювати когерентне середовище, в якому креативна діяльність особи буде її природним станом. Лише завдяки використанню принципів синергетики андрагогіка сприятиме підготовці креативно-ефективної поведінки людини у невизначених станах, формуватиме здатність людини до оптимальних переходів з однієї альтернативи до іншої, забезпечить розвиток вмінь людини контролювати трансфер домінант власної діяльності в умовах різних впливів середовища, здатності визначити потрібний напрямок процесам подальшої актуалізації подій, бачити можливості системи і визначати «еволюційний тренд», а також ефективно зумовити отримання бажаного результату, формувати бажане майбутнє.

Список використаних джерел

1. Аكوпова М. А. Проблема актуализации инновационного (творческого) мышления в системе пост дипломного образования / М. А. Аكوпова, Н. Г. Ферсман // Науч.-технич. Ведомости СПб государственного политехнического университета. –2010.– № 105.– С.148–152.

2. Буданов В.Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и образовании / В. Г. Буданов. – М.: Издательство ЛКИ / URSS, 2007. — 232 с.
3. Калиновский Ю.И. Введение в андрагогику. Мобильность педагога в образовании взрослых: монография / Ю. И. Калиновский. — М., 2000. — 214 с.
4. Киров С. Г. Андрогагические аспекты формирования корпоративной компетентности современного специалиста / С. Г. Киров // Человек и образование.– 2010.– № 1.– С.28–49.
5. Князёва Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика: нелинейность времени и ландшафты коэволюции/ Е. Н.Князева, С. П. Курдюмов. – М.: КомКнига, 2011. – 272 с.
6. Лайтман М., Хачатурян В. Перспективы XXI века: Рождение интегрального мира / Михаэль Лайтман, Валерия Хачатурян. – М.: ЛЕНАНД, 2013. – 304 с.
7. Пехота О. М. Андрагогічні проблеми у підготовці викладачів для системи післядипломної освіти / О. М. Пехота, І. В. Пуцов, Л. Я. Набока А. М. Старєва. – К.: Видавничий дім «Букрек», 2006. – 96 с.
8. Поликарпов В. А. Теория темпоральной обратной связи [электронный ресурс] / В. А. Поликарпов. — Режим доступа : http://www.chronos.msu.ru/RREPORTS/Polikarpov_teorja-temporalnoi.pdf
9. Солодова Е.А. Новые модели в системе образования: Синергетический поход: учеб. пособие / Е. А. Солодова ; [предисл. Г. Г. Малинецкого]. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 344 с.
10. Чернавский Д. С. Проблема творчества с точки зрения синергетики [электронный ресурс] / Д. С. Чернавский, Н. М. Чернавская. – Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/CherSyn10.htm>